informator

WOJEWÓDZKIEJ i MIEJSKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ W OLSZTYNIE

IV

OLSZTYN 1958

I N F O R M A T O R

WOJEWÓDZKIEJ I MIEJSKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ
W OLSZTYNIE

ZESZYT IV

Październik - Grudzień

1 9 5 8

Działy: Informacyjno-Bibliograficzny i Instrukcyjno-Metodyczny
W.i M.B.P.

O L S Z T Y N

nakład 250 egzemplarzy

Powielono w Zarządzie Głównym Zjednoczenia Polskich
Zespołów Śpiewaczych i Instrumentalnych

Warszawa, ul.Szwoleżerów Nr 1 - telefon 893-85

A - 67

Spis treści

I. Opracowania literackie

Jan Burakowski - W 70-lecie "Trylogii" Henryka Sienkiewicza

Antoni Narwoysz - 70-lecie "Trylogii". Fakty i liczby.

Jan Burakowski i Helena Giżyńska - Przeczytajcie koniecznie (Przegląd nowości z literatury pięknej)

Jan Burakowski - Przegląd nowości z literatury radzieckiej

II. Materiały metodyczne

Jan Burakowski - Kilka uwag o sprawach niepopularnych

Wanda Świokło - Moje pierwsze doświadczenia

Halina Giżyńska - Czytelnia w Nidzicy

III. Materiały informacyjno-bibliograficzne

Tamara Wajsbrot - Książki o Warmii i Mazurach. Wykaz książek

Antoni Narwoysz - Tadeusz Kościuszko. Zestaw adnotowany.

" " - Jan Matejko. Zestaw adnotowany.

" " - Książki o Mickiewiczu - 1956-1958. Zestaw adnotowany.

" " - Jędrzej Śniadecki. Sylwetka uczonego.

IV. Kronika bibliotek. Komunikaty.

Jan Wróblewski - Zasłużeni bibliotekarze

\- - Bibliotekarze nagrodzeni 22 lipca b.r.

Jan Wróblewski - Jubilatka

Jan Burakowski - Errare humanum est ...

I. OPRACOWANIA LITERACKIE

Jan Burakowski

W 70-lecie "Trylogii" H.Sienkiewicza
1888 - 1958

W roku bieżącym mija 70 lat od chwili ukończenia przez H.Sienkiewicza "Trylogii". 70 lat to duży szmat czasu - niemal cały wiek - to okres wystarczający by sprawdzić wartość dzieła literackiego. "Trylogia", podobnie jak niemal wszystkie powieści historyczne Sienkiewicza, zwycięsko wytrzymała próbę czasu. Z takim samym zainteresowaniem czytali te powieści nasi dziadkowie, jak i my. Co stanowi o tej - nieprzemijającej - ich wartości?

Główny atut powieści historycznych Sienkiewicza to umiejętność konsekwentnej, pełnej wizji pewnego okresu historycznego,wizji tak przekonywującej i plastycznej, że czytelnik ulega jej całkowicie.Doskonała znajomość realiów opisanych czasów, psychiki ówczesnych ludzi, języka, zdobyta drogą długoletnich, sumiennych studiów popiera i kontroluje potężną wyobraźnię autora. Nie można lekceważyć,mówiąc o przyczynach popularności "Trylogii" wspaniałego języka, wartkiej interesującej akcji, pełnej niespodziewanych zwrotów, obfitującej w bitwy, napady i porwania, niefałszowanego humoru wreszcie i egzotyki opisywanych środowisk.

Gdybyśmy jednak, mówiąc o genezie popularności "Trylogii", poprzestali na wyliczeniu powyższych elementów, obraz byłby niepełny i fałszywy. Aby zrozumieć pewne elementy tej popularności cofnąć się musimy do genezy tych powieści. Sienkiewicz pisał je w okresie rozbiorów, pisał według własnego określenia "ku pokrzepieniu serc". W latach 80-tych ubiegłego stulecia, w okresie terroru zaborców i powszechnego przygnębienia, w okresie, gdy narodowi groziła zagłada - "Trylogia" uświadamiając narodowi jego wielką historyczną przeszłość, wzmocnić miała jego siły żywotne, pomóc przetrwać ciężką próbę. Rolę tę "Trylogia" spełniła. Ale pamiętając o tym,bezwzględnie pozytywnym oddziaływaniu "Trylogii" nie możemy przeoczyć innych stron oddziaływania na społeczeństwo polskie tego dzieła.

A więc przede wszystkim: wybrany i - podkreślmy to - wyidealizowany przez Sienkiewicza okres, mało nadaje się na godny naśladowania wzór historyczny, dla narodu "na dorobku".Okres szybko postępującego rozprzężenia ustroju wewnętrznego państwa polskiego, powszechnego upadku moralnego i zastraszającej ciemnoty ogółu społeczeństwa, a zwłaszcza jego warstw rządzących, nie spotkał się w tym dziele z należytym osądem i potępieniem. Co więcej,pewne zdecydowanie wsteczne procesy są przez Sienkiewicza przedstawione jako pozytywne, czy wręcz godne naśladowania.Daleko odbiegł Sienkiewicz od prawdy historycznej, zwłaszcza w"Ogniem i mieczem". Wielu pisarzy i uczonych - Bolesław Prus,Olgierd Górka,Maria Dąbrowska,Samuel Sandler - udowodniło przekonywująco, że wiele faktów opisanych przez

Sienkiewicza, w rzeczywistości wyglądało zupełnie inaczej, że sienkiewiczowska interpretacja niektórych wydarzeń czy wręcz całych okresów historycznych nie jest właściwa, zgodna z prawdą historyczną. Sienkiewicz gloryfikuje rolę Polski na ziemiach ruskich. Dostrzegając i strony złe, nie poddaje w wątpliwość cywilizacyjnej roli Polski na tych ziemiach, roli która w rzeczywistości była jakże nikła.

x

Możemy mieć takie czy inne poglądy na "Trylogię", tym niemniej jest to najpoczytniejsze i najbardziej lubiane dzieło naszej klasycznej literatury. O poczytności powiedzą nam najlepiej poniżej zamieszczone "Fakty i liczby".

Antoni Narwoysz

70-lecie "Trylogii"

Fakty i liczby.

Dnia 17.V.1888 r. cenzor rosyjski w Warszawie zatwierdził do druku trzeci i ostatni tom trzeciej części Trylogii "Pan Wołodyjowski". Dzień ten możemy uważać za ostateczne narodziny wielkiego eposu sienkiewiczowskiego, którego datą początkową jest rok 1884. W tym to roku ukazała się na półkach księgarskich drukowana w roku 1883 w odcinku warszawskiego "Słowa" część pierwsza Trylogii "Ogniem i mieczem".

O poczytności i popularności powieści da nam pewne pojęcie ilość wydań (nie licząc olbrzymiej cyfry przeróbek i adaptacji) od pierwszej chwili ukazania się jej w druku aż po lata ostatnie.

Zestawienie poniższe dokonane zostało na podstawie bibliografii opracowanej przez Juliana Krzyżanowskiego i umieszczonej w 63-m tomie zbiorowego wydania pism Henryka Sienkiewicza (PIW 1953).

Trylogia

"Ogniem i mieczem"

Na karcie tytułowej pierwszego wydania z r.1884 czytamy:

"Ogniem i mieczem powieść z lat dawnych przez Henryka Sienkiewicza" Warszawa Druk.Wł.Szulca i Sp.1884, 8°.

A oto dalsze wydania w kolejności ich ukazywania się:

1884 (wyd.drugie poprawione), 1885, 1889, 1894, 1897 (dwa wydania w ciągu roku), 1901 (dwa wydania w ciągu roku), 1902, 1903, 1905, 1908, 1909, 1911, 1912, 1917 (cenzura niemiecka w Warszawie), 1919, 1925, 1926, 1929, 1930, 1934 (dwa wydania w ciągu roku), 1939, 1941 (Wyd. w Londynie), 1949, 1954, 1956 (PIW).

Ogółem 31 wydanie, w tym: pod zaborem 17 wydań, w Polsce międzywojennej - 9 wydań, na emigracji 1 wydanie i w Polsce Ludowej 4 wydania.

"Potop"

Na karcie tytułowej pierwszego wydania czytamy: Potop, powieść historyczna przez Henryka Sienkiewicza. Tom I-VI. W-wa Druk Noskowskiego 1886.8°

Dalsze kolejne wydania:

1888, 1896, 1897, 1901 (dwa wyd.w ciągu roku), 1903, 1904, 1908, 1912, 1917 (cenzura niemiecka w Warszawie) (dwa wyd.w ciągu roku), 1925, 1926, 1929, 1935, 1936, 1938, 1941, 1942, 1945 (trzy kolejne wydania w Londynie), 1949 (dwa wydania w ciągu roku), 1953, 1954, 1956 (PIW).

Ogółem 27 wydań, z tego: pod zaborem - 13, w Polsce międzywojennej - 6, na emigracji - 3 i w Polsce Ludowej - 5.

"Pan Wołodyjowski"

Karta tytułowa pierwszego wydania pierwszego tomu: Pan Wołodyjowski, powieść historyczna, przez Henryka Sienkiewicza, Tom I. W-wa Nakł."Słowa" Druk E.Lubowskiego i Sp.1887,8°

1888 (Tomy II i III), 1889, 1891 (wg bibliografii Krzyżanowskiego: s.106, poz.202 - wyd.piąte),1896 (cenzura niemiecka.Dwa wydania w ciągu roku), 1925, 1926, 1929, 1935, 1938, 1950, 1953, 1954, 1956 (PIW).

Ogółem 29 wydań. Z tego: pod zaborem - 19, w Polsce międzywojennej - 6, w Polsce Ludowej - 4 wydania.

"Trylogia"

Wszystkie trzy części razem wydane były po raz pierwszy w roku 1897 w wydaniu jubileuszowym pism Henryka Sienkiewicza. Warszawa Nakł.H.Wawelberga Druk T-wa S.Olgerbranda Synów. Tom I-VI, 8°.

Następne wydania trylogii ukazały się w latach:

1901, 1903, 1906, 1917 (cenzura niemiecka w Warszawie), 1925, 1926, 1929, 1954, 1956 (PIW).

Ogółem 10 wydań. Z tego: pod zaborem - 5, w Polsce międzywojennej - 3 i w Polsce Ludowej - 2 wydania.

P R Z E C Z Y T A J C I E K O N I E C Z N I E

Halina Giżyńska

Czajka (Izabela Stachowicz) Córka czarownicy na hustawce

Warszawa 1958 "Czytelnik" s.265,zł.10

Izabela Stachowicz jest postacią,która już w dwudziestoleciu międzywojennym wywarła ogromny wpływ na literaturę. Ona to stała się prototypem bohaterki "Pożegnanie jesieni" Witkiewicza i "Wspólnego pokoju" Uniłowskiego. Nic więc dziwnego, że Jan Kott mówi o niej:"Bela była sławniejsza od wielu pisarzy,choć sama nie napisała ani jednej książki. Ale wiele książek na pewno by bez niej nie powstało.Pisano o niej wiersze i pisano o niej powieści.W czasie wojny przez pewien okres przebywała w getcie.Po odzyskaniu niepodległości została oficerem Milicji przyjmując pseudonim Czajka. Z przeżyciami z czasów okupacji wiąże się jej debiut literacki pt. "Ocalił mnie kowal" Warszawa 1956.Czytelnik s.171, cena 5 zł. Jest to historia ucieczki Stachowicz z Getta i uratowania jej przez córkę kowala Danusię.Książka odznacza się wiarą w dobroć ludzką, prostotę,bezpośredniością,a jednocześnie wysoką kulturą literacką. Posiada dużo humoru,wdzięku,poezji.

"Córka czarownicy na huśtawce" to również pozycja o charakterze autobiograficznym. Mówi w niej autorka o swoim dzieciństwie i latach szkolnych.Znajdziemy tu wiele interesujących szczegółów,wziętych z przeżyć tej niezwykłej postaci,choć często przeplatanych baśnią. Książka jest tak pełna uroku i urzekająca,że trudno się od tej lektury oderwać.

Jan Burakowski

"Kredą na tablicy"
Wspomnienia z lat szkolnych (współczesnych pisarzy polskich)
Ilustr.J.Umińska. Czytelnik 1958 s.507, zł.28

Książka równie ciekawa dla pokolenia najstarszego jak i dla młodzieży. Dla starszych, bo przywołuje wspomnienia z pierwszych lat życia - tak odległych, że zawsze przyjemnych - dla młodych, bo dowiedzą się jak to niegdyś bywało w budzie, gdzie oni teraz się męczą. Książka obejmuje rozległy okres czasu: od końca w.XIX (wspomnienia Heleny Duninówny, Grzymały-Siedleckiego,Janiny Mortkiewiczowej) aż do lat II Wojny Światowej (Bohdan Czeszko, Kazimierz Koźniewski). Warto podsunąć tę książkę malkontentom; niech im osoby chyba wiarygodne, bo wybitni pisarze polscy, wskażą ogromne zmiany na lepsze w każdej dziedzinie szkolnictwa, jakie dokonały się u nas w latach powojennych.

Teksty zawarte w tym zbiorze mają wartość nie tylko wspomnień o szkole. Wielu pisarzy znacznie przekracza zakreślone tytułem ramy dając obszerne, bogate w realia opisywanych czasów, doskonałe w kształcie artystycznym, utwory (np.Bohdan Czeszko, Mieczysław Jastruń, Kazimierz Koźniewski).

Helena Giżyńska

Prosper Merimée: Kronika z czasów Karola IX
Warszawa 1958. PIW s.242, zł.12

Prosper Merimée żył w latach 1803-1870. Twórczość jego przypada więc na okres romantyzmu. Charakterystycznym dla niego zjawiskiem jest jednak zachowanie niezależności w stosunku do ówczesnej mody literackiej i jej kanonów. Mistrzostwo pisarza dało się zauważyć głównie w formie nowelistycznej.

"Kronika z czasów Karola IX" to powieść historyczna, obecnie po raz pierwszy przetłumaczona na język polski. Przedstawia w niej autor krwawe rozgrywki między hugonotami, a katolikami w pamiętną noc św. Bartłomieja 1572 r. i ukazuje bezsens i tragizm tej walki, w której brat znajdujący się w przeciwnym obozie ginie z rąk własnego brata. Szczerość i obiektywizm w potraktowaniu tematu, świetna charakterystyka tak poszczególnych postaci jak i w ogóle środowisk: hugonockiego i katolickiego oraz włączenie wątka miłosnego, piękny język, nacechowany prostotą i bezpośredniością, a jednocześnie wykwintem sprawiają, że Kronika zainteresuje różnego typu czytelników.

Jan Burakowski

Zbigniew Nienacki: "Uroczysko"
Ilustr. R. Klaybor. "Nasza Księg. 1958
s.278, zł.15

Szata graficzna tej książki myli, sugerując, że jest to książka dla dzieci. W rzeczywistości jest to powieść dla młodzieży i dorosłych. Książka ta, w stopniu dość rzadko niestety u nas spotykanym, łączy dużą wartość rozrywkową z walorami wychowawczymi i rzetelnymi wiadomościami. Głównymi bohaterami są: młody dziennikarz, profesor archeologii i diabeł Kuwasa. Diabeł, którym jak się w końcu okaże, jest istota całkiem ziemska, robi mnóstwo kłopotów grupie archeologicznej prof. Nemsty; dziennikarz interesujący się archeologią ma mnóstwo perypetii zarówno z diabłem Kuwasą jak i z sercem. Przygód dużo, wstrząsające odkrycie, miłość, bardzo dużo dobrego humoru - czyta się tę książkę z prawdziwą przyjemnością, mimochodem dowiadując się wielu ciekawych rzeczy z dziedziny archeologii i historii.

Haliny Giżyńska

Elio Vittorini: "Ludzie czy nie"
Warszawa 1958, s.255, zł.12

Vittorini to jeden z najwybitniejszych pisarzy współczesnej literatury włoskiej. Książki jego są tłumaczone na wiele języków europejskich. Jego rozwój pisarski przypada na czasy faszyzmu. Do tego właśnie okresu odnosi się powieść "Ludzie czy nie".

Jest to utwór szczególnie bliski polskiemu czytelnikowi z uwagi na temat - działalność włoskiego ruchu oporu i sytuacja Włoch w czasie okupacji. Patrioci włoscy poprzez swoje akcje wyrażają protest przeciw bestialstwu Niemców,urządzających łapanki,aresztowania,dokonujących masowych egzekucji ulicznych. To czego dopuszczają się okupanci jest tak podłe, że autor stawia problem: czy Niemcy są mimo wszystko ludźmi.

Główny bohater powieści Enne 2,to przedstawiciel organizacji podziemnej, znany tylko z pseudonimu, przeżywający konflikty tak wynikające z jego działalności jak i z miłości do Berty-żony kolegi.

Książka ta,ze względu na głębię problematyki oraz realizm w potraktowaniu tematu, wnosi do literatury cenne, godne poznania wartosci.

Jan Burakowski

Związek Walki Młodych w latach 1945-1948

Wybór reportarzy. Wybrał,skomentował i wstępem zaopatrzył Wojciech Krasucki. Iskry 1958, s.196, zł.6.

Warto,by z tą książką zapoznała się dorastająca młodzież, dla której pierwsze lata powojenne są już niemal epoką przedhistoryczną. Dowie się z niej o bohaterskiej walce, o ofiarnej pracy,o ciężkich warunkach życia i gorących sercach pokolenia,które dziś staje się już pokoleniem średnim. Te reportaże pomogą młodzieży zrozumieć,że socjalizm w Polsce, reformy społeczne i ogromne zmiany na lepsze, to nie slogan propagandowy, ale fakty - okupione m.in.krwią i potem młodzieży z ZWM.

Wybór reportaży dzieli się na 4 działy: pierwszy zatytułowany "Lewą marsz" omawia udział ZWM w walce o niepodległość kraju i umocnienie władzy ludowej, drugi pt."Głową, sercem i mięśniami" - udział młodych w Wiścigu Pracy, trzeci pt."Głos mają młodzi" - walkę o nowe warunki pracy, nauki i życia młodzieży, czwarty pt."Kto młody łącz do szeregu" - walkę o jedność młodzieży postępowej. Wstęp Wojciecha Krasuckiego, sekretarza redakcji pisma "Walka Młodych" (1944-1948),wprowadza krótko w problematykę reportaży.

NOWOŚCI Z LITERATURY RADZIECKIEJ

Opracował
Jan Burakowski

Mikołaj Czukowski: "Pod niebem Bałtyku"
tł.Adam Galis. Wyd.MON 1958, s.578,zł.30

"Pod niebem Bałtyku" to powieść wojenna - o blokadzie Leningradu w latach 1941-1944 i walce lotników radzieckim na Froncie Bałtyckim. Wielkim osiągnięciem młodego autora, czerpiącego natchnienie z własnych przeżyć frontowych,jest to,że nie dał się uwieść egzotyce walk powietrznych (porównaj powieści wojenne Meissnera) i opisy walk równoważy wnikliwą analizą psychiki bohaterów powieści: żołnierzy walczących w niezwykle trudnych warunkach i ludności cywilnej dającej na każdym kroku dowody

niezwykłego samozaparcia i bohaterstwa. Powieść Czukowskiego różni się od powieści wojennych pisanych w czasie wojny lub bezpośrednio po jej zakończeniu tym, że daje szerszy, wyczerpujący obraz opisywanego środowiska.

Inne utwory o oblężeniu Leningradu:
- Maria Kietlińska - Blokada. tł.Jadwiga Jakubiszyn.W-wa MON 1952.
- Wiera Inber - Oblężone miasto. Czytelnik 1950.
- Wiera Inber - Miejsce pod słońcem.Czytelnik 1958 (Opowiadania: Łódź podwodna wypływa na powierzchnię, Niszczyciel, Gruntowne porządki).

Wasilij Grossman: "Życie i losy"
t.I Za słuszną sprawę. zł.40, s.907.

Kilka informacji o autorze:

Wasilij Grossman urodził się w Berdyczowie, na Ukrainie, w roku 1905. Po ukończeniu Wydziału Fizyczno-Matematycznego Uniwersytetu Moskiewskiego pracował jako inżynier w Donbasie, później w Moskwie. Zadebiutował powieścią "Glück auf" (1934) bardzo przychylnie ocenioną przez Maksyma Gorkiego. Następne utwory Grossmana to zbiory opowiadań "Szczęście" (1935) i "Czery dni" (1936) oraz duża powieść "Stiepan Kolczugin" (1937) poświęcona przedrewolucyjnej działalności bolszewików.

W pierwszym roku wojny, w oparciu o własne doświadczenia frontowe (pracował jako korespondent wojenny pisma "Krasnaja Zwiezda"), pisze Grossman powieść: "Naród jest nieśmiertelny" (1942), która wraz z innymi utworami o tematyce wojennej (reportaże i opowiadania) składa się na zbiór "Lata wojny" (1945). W roku 1946 opublikował sztukę teatralną "Jeżeli wierzyć pitagorejczykom" bardzo ostro skrytykowaną za oczernianie rzeczywistości radzieckiej.

Tematem pierwszego tomu zamierzonej przez autora wielkiej powieści pt. "Życie i losy" (która ma ukazać życie narodu radzieckiego od początku II wojny światowej do dni dzisiejszych) jest bitwa pod Stalingradem. Autor jednak nie ogranicza się tylko do relacji o walce, lecz stara się wyjaśnić źródła bohaterstwa obrońców Stalingradu. Na wstępie ukazuje życie spokojnego, pełnego słońca i zieleni miasta. Następuje nagły atak żelaznych armii niemieckich, bestialskie bombardowania, okrucieństwo najeźdźców; oszołomieni, nieszczęśliwi ludzie przeobrażają się w nieugiętych żołnierzy, rozumiejących, że jedynie zniszczenie hitleryzmu pozwoli im zachować wolność i godność ludzką. Doskonałe, plastyczne niemal odzwierciedlenie tego przeobrażenia, to największe osiągnięcie artystyczne autora. W powieści nie ma właściwie głównego bohatera dookoła którego koncentrowałyby się wątki fabularne. Bohaterów jest wielu - z rozmaitych środowisk, odgrywających rozmaite role w gigantycznej bitwie. Wprowadzenie wielu postaci z rozmaitych środowisk pozwoliło autorowi dać pełen barw życia, przekonywujący obraz opisywanych wydarzeń, właściwym bohaterem których jest naród. Dużym osiągnięciem artystycznym autora jest niezwykła zwartość powieści, godna podkreślenia przy wielowątkowej akcji i wielu bohaterach.

Inne utwory Grossmana przełożone na język polski:
- Naród jest nieśmiertelny. Przeł. H. Wolpe. Moskwa 1945 Wyd. Lit. w jęz. obcych
- Lata wojny 1941-1945. Przeł. H. Wolpe. Moskwa 1945 Wyd. Lit. w jęz. obcych
- Kucharka. Opowiadanie. Przeł. B. Butryńczuk. Czytelnik 1951
- Stiepan Kolczugin. Przeł. St. Brodzki. Książka i Wiedza 1950.

Wiera Inber: "Miejsce pod słońcem"
Tł.Marta Okołów-Podhorska.Czytelnik 1958, s.323,zł.15

Kilka informacji o autorze:

Wiera Inber,wybitna pisarka radziecka starszego pokolenia, urodziła się w Odessie w roku 1890. Twórczość poetycką rozpoczęła w roku 1911. W latach 1914-1922 wydaje 3 zbiory poezji,na których wycisnął wyraźne piętno,panujący w tym czasie w literaturze estetyzm i symbolizm. W latach 20-tych należy do grupy literackiej t.zw."konstruktywistów"; w okresie tym wydaje kilka zbiorów poezji i tom opowiadań prozą (1925). Przez wiele lat pracowała autorka jako korespondentka pism moskiewskich i leningradzkich. Najwybitniejsze osiągnięcie twórcze autorki to napisane w czasie oblężenia Leningradu utwory: poemat "Południk pułkowski" (1942) oraz "Oblężone miasto" - "Pamiętnik leningradzki" (1945).

"Miejsce pod słońcem" to zbiór opowiadań pisanych w okresie 20 lat (1942-1943). Tematykę utworów czerpie autorka przeważnie z własnych przeżyć. Treścią opowiadania tytułowego, najobszerniejszego i najważniejszego w zbiorze, są przeżycia autorki w pierwszych latach po rewolucji. Daleka w tym czasie od pełnego zrozumienia dziejących się wydarzeń, wobec których jest bezsilna i bezbronna, dąży przecież uparcie do zrozumienia nowej rzeczywistości i swojego w niej miejsca - swojego "miejsca pod słońcem". Treścią pozostałych utworów są wspomnienia dzieciństwa i młodość, rozmaite wydarzenia związane z dziećmi i obrazki z oblężonego Leningradu.

Proza Wiery Inber ma specjalny charakter,pełna jest kobiecej delikatności i prawdziwej poezji, wolna jednak od ckliwego sentymentalizmu. Nawet opisy przeżyć trudnych, często tragicznych ("Moja córka"), wolne są od patosu, przez słowa proste i bezpośrednie tym mocniej przemawia do czytelnika ich ludzka treść - głos człowieka, który walczy o swoje szczęście, który cierpi.

Doskonały przekład Marty Okołów-Podhorskiej znakomicie oddaje piękno prozy W.Inber.

Inne utwory W.Inber przełożone na język polski:
- Oblężone miasto (Pamiętnik leningradzki).Przeł.Z.Fedecki.Czytel.1950.
- Stu trzydziestu poetów.Wybór poezji narodów radzieckich.Wybrał i opracował S.Pollak. PIW 1957.Na stronach 316-223 utwory W.Inber.

Paweł Nilin: "Okrucieństwo"
Przeł.Krystyna Latoniowa. PIW 1957, s.267, zł.12

Informacje o autorze:

Paweł Nilin należy do najmłodszego pokolenia pisarzy radzieckich, zadebiutował już w latach 50-tych. Nilin urodził się i wychował w środkowej Syberii, w tych okolicach umiejscowił też akcję powieści:"Okrucieństwo" ("Żestokość") i"Śladami wielkich detektywów" w oryginale "Ispytatielnyj srok" "Okres próbny"),które krytyka radziecka oceniła bardzo wysoko.

Mało wiemy o życiu w dalekich tajgach środkowej Syberii,mniej jeszcze o kolejach rewolucji na ziemiach syberyjskich.Książka Nilina "Okrucieństwo" przenosi nas w trudny okres pierwszych lat porewolucyjnych, gdy po całym terytorium Związku Radzieckiego,a zwłaszcza jego kresach,hulały bandy przeróżnych atamanów,popieranych nie tylko przez świadomych wrogów rewolucji,lecz także przez głód i anarchię - skutki długich lat wojny domowej - przez ludzi nieświadomych,którym trudno było zrozumieć istotę

rewolucji. Nilin przedstawia życie ludzi urzędu śledczego. Nie ukazuje tych ludzi od egzotycznej strony codziennych walk i przygód w tajdze, uwagę swą skupia na problemach kształtowania się moralności młodych ludzi, którym los powierzył obronę dzieła rewolucji. Ukazuje autor młodość, która nie uznaje kompromisów w odpowiedzi na pytanie: co jest sprawiedliwe, a co nie, co jest "wielką polityką", a co już zwykłą podłością.

Postać Wieniamina Małyszewa, głównego bohatera powieści ma dużo wspólnego z postacią Pawki Korczagina, ale jest nam chyba bliższa. Może właśnie przez to, że Małyszew ma więcej wątpliwości, że czuje się współodpowiedzialny nie tylko za zwycięstwo rewolucji, lecz i za metody walki. Każdy, nawet zaciekły wróg, jest dla niego człowiekiem, którego stara się poznać, zrozumieć i przekonać do dzieła rewolucji. Łączy Małyszew w sobie dwie podstawowe cechy prawdziwego rewolucjonisty: bezgraniczne oddanie sprawy rewolucji, wypływające z prawdziwego zrozumienia jej celów, i głęboki humanizm.

"Śladami wielkich detektywów"
Przeł. Stanisław Nowacki. Iskry 1958, s. 178, zł. 8.

Akcja powieści "Śladami wielkich detektywów" dzieje się w podobnym środowisku co i akcja "Okrucieństwa", bohaterem jej są pracownicy urzędu śledczego gubernialnego miasta syberyjskiego w pierwszych latach po rewolucji. Autor przedstawia przygody młodych praktykantów urzędu śledczego, w czasie okresu próbnego przed rozpoczęciem pracy.

Zajcew i Jegorow, to zupełnie różne indywidualności, zupełnie inne też pobudki skłoniły ich do pracy w urzędzie śledczym. Zajcew szuka przygód i sławy, ma w sobie coś, według określenia jednego z bohaterów powieści, z psa gończego, Jegorow jest znów chłopcem spokojnym, myślącym i wrażliwym, szuka pracy by pomóc siostrze znajdującej się w trudnych warunkach. Zajcew jest sprytny i obrotny, Jegorow znów lepiej rozumie wiele rzeczy, lecz sprytu nie ma ani za grosz. Chłopcami opiekuje się starszy inspektor Żur, dobry wychowawca: przełamuje nieśmiałość Jegorowa, uczy go samodzielności w działaniu, powściąga indywidualizm Zajcewa i stara się zniszczyć w zarodku przejawiającą się w jego działaniu bezduszność i okrucieństwo. Wraz z praktykantami uczestniczymy w wielu akcjach urzędu śledczego i poznajemy skomplikowane stosunki miasta z okresu NEP-u.

Borys Pilniak: "Wołga wpada do Morza Kaspijskiego"
Tł. Wł. Broniewski PIW 1958, s. 392, zł. 15.

Nie jest to powieść łatwa do czytania. Pilniak postawił sobie za cel odzwierciedlić proces kształtowania losów ludzkich przez budownictwo socjalistyczne, nieproste i nieschematyczne koleje życia budowniczych socjalizmu, rozpaczliwą walkę starego z nowym. Jak widzimy problemów dużo, każdy mógłby wypełnić treścią całą epopeję. Pilnika nie napisał epopei. Problemy nurtujące go, zmaknął pisarz w krótkie, pełne ekspresji zarysy, będące konturami niejako rzeczy najważniejszych. Brak tradycyjnej narracji, skrótowe i metaforyczne wyrażenie myśli - wszystko to odepchnie od tej książki czytelnika niewyrobionego. Można też sprzeczać się czy pilniakowski obraz budownictwa socjalistycznego jest właściwy i zgodny z prawdą. Czytelnik wyrobiony jednak, zwłaszcza lubiący tzw. literaturę nowoczesną, uzna tę powieść za pozycję atrakcyjną, choć zapewne nie zdobędzie ona takiej popularności jak pierwsze jej wydanie polskie przed 20 laty, gdy problemy poruszane przez Pilniaka i sposób jej ujęcia, były dla naszego społeczeństwa rewelacją.
(Wznowienie wybitnej powieści napisanej pod koniec lat 20-tych. Pierwsze jej polskie tłumaczenie ukazało się w latach 30-tych nakładem wyd. "Rój").
Inne utwory Borysa Pilniaka wydane w Polsce:
- Arina i inne opowiadania. Czytelnik 1957, s. 212, zł. 12.
- Sobowtóry. Warszawa 1935 "Rój" s. 385 (znajduje się w księgozbiorze WiMBP).

II. MATERIAŁY METODYCZNE

Jan Burakowski

Kilka uwag o sprawach niepopularnych

1. Badania zakupu i poczytności literatury pięknej przeprowadzone przez Wojewódzką i Miejską Bibliotekę Publiczną w miesiącach od czerwca do sierpnia br. (dokładne omówienie badań znajdzie czytelnik w następnym numerze "Informatora" w pracy Zygmunta Łatyszojcia "Zakup i poczytność literatury pięknej w wypożyczalniach miejskich województwa olsztyńskiego"), przyniosły ciekawe wyniki, można z nich wysnuć wiele wniosków, do dalszej pracy. Na tym miejscu chciałbym omówić bliżej zagadnienie literatury radzieckiej i współczesnej w naszych bibliotekach w świetle tych badań.

Literatura radziecka, mówimy o książkach dla dorosłych, nie cieszyła się w ostatnim okresie sympatią naszych wydawnictw. W okresie od listopada 1956 r. do końca marca 1958 r. (okres objęty badaniami) ukazało się ogółem 61 przekładów z rosyjskiego i języków innych narodów radzieckich, z tego 19 pozycji to literatura dawna, 42 - radziecka. Jest to o wiele mniej niż np. z literatury francuskiej. Zobaczmy teraz jak wygląda zakup w kilku bibliotekach powiatowych:

Powiat	Procent zakupionych książek z poszczególnych literatur			
	polska	zachodnio-europejska	amerykańska	radziecka
Działdowo	23	37	50	17
Morąg	38	59	73	46
Ostróda	24	48	55	24
Pisz	20	26	29	22
Przeciętna dla 4 powiatów	26	42	52	27

W liczbach bezwzględnych oznacza to, że wśród 200-800 zakupionych książek, pozycji z literatury radzieckiej było 15, a np. w Działdowie aż ... 10.

Czy ten stan rzeczy można usprawiedliwić i czy należy usprawiedliwiać? Przeanalizujmy bliżej próby usprawiedliwienia, przez osoby kierujące zakupem książek w Bibliotekach Powiatowych, tego stanu rzeczy.

Najczęściej powtarzane usprawiedliwienie brzmi: Nie kupujemy, bo te (tj. autorów radzieckich) książki nie są czytane".

Zobaczmy jak wygląda to w świetle liczb (z cytowanych już bibliotek powiatowych):

Powiat	Przeciętna poczytność nowości z literatur:[x]			
	polskiej	zachodnio-europejskiej	amerykańskiej	radzieckiej
Działdowo	9,5	8	11	5,6
Morąg	8,5	6,6	8	3,4
Ostróda	10,1	7,5	11,6	6,6
Pisz	2,2	1,8	1,2	2,3
Przeciętna dla 4 powiatów	7,3	6,2	8,4	4,5

Jak widać literatura radziecka rzeczywiście jest czytana mniej niż np.amerykańska,ale sytuacja nie wyglądu tu aż tak tragicznie. Stosunkowo wysoka poczytność literatury radzieckiej jest nawet faktem dość zaskakującym.Dużo u nas bowiem w ostatnich latach krytycy literaccy zużyli atramentu,by w oczach czytelników zdyskredytować tę literaturę,by wykazać, że jest ona prymitywem przy "nowoczesnej" literaturze zachodniej, czy przy gwałtownie "europeizującej" się naszej rodzimej. Biblioteki także wszystkich szczebli o wiele więcej uwagi poświęciły popularyzacji literatury amerykańskiej.

Drugi często spotykany argument brzmi:"Mamy mało pieniędzy. Kupujemy tylko książki najcenniejsze." Argument brzmi przekonywująco, ale zobaczmy jak wygląda w praktyce jego realizacja. Weźmy dla przykładu Pasłęk lub Działdowo, gdzie procent zakupionych książek radzieckich jest najniższy. W Działdowie np.nie zakupiono książek: Bunin - "Czara życia", Fiedin -"Miasta i lata", Gładkow -"Zła godzina", Gorki - "Listy", Ilf i Pietrow - "12 krzeseł", Sejfullina "Wiryneja", Siergiejew-Ceński - "Gorące dni Sewastopola". Jednocześnie w tej samej bibliotece literatura sensacyjna i kryminalna kupowana jest niemal w 100%, książki Wydawnictwa "Pax",nie zawsze zaliczające się do klasyki polskiej czy obcej,są też prawie w komplecie (Kossak-Szczucka, Dobraczyński) w kilku egzemplarzach. W innych powiatach przeważnie jest podobnie.

2. Zastanówmy się czy rzeczywiście rolę biblioteki można sprowadzić do zaspokajania tylko i jedynie potrzeb czytelniczych? Prywatna wypożyczalnia,której podstawowym celem jest zdobycie możliwie największych zysków przez osiągnięcie dobrego obrotu książką,może do tego sprowadzić swoją działalność, ale zadaniem biblioteki publicznej jest także wychowywać czytelnika, dostarczać mu książek, które dają wiedzę o świecie w którym żyje.Tych zadań nie spełni literatura typu Rodziewiczówny (kupuje się najwięcej) czy Mitchell,nie spełnią także bardzo cenne skądinąd utwory Kafki,Sartre'a czy Camusa.Spełnią je dobre książki współczesne pisarzy w ten czy inny sposób zaangażowanych po stronie ideologii socjalistycznej. A właśnie literatura współczesna, zarówno radziecka jak i polska (jak wykazuje statystyka,ta ostatnia jeszcze w większym stopniu) są w zakupie na ostatnim miejscu. I to jest chyba bardzo złe.

3. Współczesne literatury zachodnie w swym nurcie burżuazyjnym posiadają wiele pozycji cennych, które bezwzględnie należy mieć w bibliotece, które trzeba szeroko popularyzować i polecać czytelnikowi: bo

uczą myśleć i lepiej rozumieć złożone sprawy świata i ludzkiego życia. Ale trzeba sobie zdawać sprawę z tego, że znakomita większość tłumaczonych z tych literatur utworów jest przesycona pesymizmem, budzi niewiarę w możliwość sensownego układu kiedykolwiek stosunków w świecie, budzi niewiarę w twórcze siły człowieka. W książkach tych programowo odrzucona jest wiara w możliwość realizacji ideałów socjalistycznych, puste miejsce zaś nie jest zapełnione jakimkolwiek programem. Wypełnia je czarna beznadziejność lub - pustka.

A nasze biblioteki, mają przecież obowiązek przez dostarczenie czytelnikowi książek dobrych wychowywać ich, uczyć szacunku dla ludzkiej twórczej pracy, miłości do ojczyzny i przyjaźni dla innych narodów; w jakiś sposób książki muszą pomagać w budownictwie socjalizmu. Dużo czytelnik skorzystać może z lektury Sartre'a czy Camusa, jednak wymienionych wyżej elementów w tej lekturze nie znajdzie. Nie znajdzie jej też w książkach typu "Witaj smutku", czy "Moja piękna mama".

Literatura radziecka jest optymistyczna. Optymizm różni ją zasadniczo od współczesnej zachodniej literatury mieszczańskiej. Optymizm ten nie jest łatwy, nie wypływa z ukrywania trudności. Wypływa on z faktu sprawdzania się w praktyce założeń naukowego socjalizmu. Literatura radziecka jest optymistyczna, bo komuniści - bohaterowie tej literatury widzą swoje miejsce w aktualnym ułożeniu stosunków w świecie i widzą drogę dalszego rozwoju ludzkości.

Jeśli biblioteki i ich praca mają rzeczywiście pomagać w budownictwie socjalistycznym to trudno będzie im pełniać tę rolę w sytuacji, gdy książka o treści zaangażowanej po stronie socjalizmu staje się w katalogach nowości rzadkością.

Wanda Świokło
PiMBP w Węgorzewie

Moje pierwsze doświadczenia

Już mając 13 lat na zapytanie nauczycieli "Czym chciałabyś zostać?" - odpowiadałam: bibliotekarką. Wtedy nie dostrzegałam jeszcze znaczenia bibliotekarza, ogromu pracy jaką musi wykonać, wielkiej wiedzy jaką winien posiadać. "Bibliotekarz - to to samo co ekspedient" - mówili mi znajomi, odradzając wybór tego zawodu.

A jednak ... zostałam bibliotekarką i nie żałuję tego, że wybrałam ten, a nie inny zawód, mimo że jest on często niedoceniany przez społeczeństwo i tak mało płatny. Kocham książkę i chciałabym, żeby wszyscy ją kochali i szanowali.

Pracuję w bibliotekarstwie zaledwie rok (Wypożyczalnia Miejska Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Węgorzewie), dlatego brak mi jeszcze doświadczenia. Gdy rozpoczęłam pracę w wypożyczalni, głowę miałam naszpilkowaną wiadomości z kursu w Jarocinie (1956, półroczny), masą teorii, która w praktyce zaledwie w 50% była mi pomocną. Od pierwszego dnia pracy rzuciły mi się w oczy ogromne braki w księgozbiorze (mało klasyków literatury pięknej, przeważnie literatura produkcyjna). Dzięki systematycznemu i planowemu zakupowi księgozbiór został uzupełniony i na bieżąco jest zaopatrywany w interesujące nowości.

W swej pracy postanowiłam większą uwagę zwrócić na dzieci i młodzież, tym najmłodszym poświęcić wolne chwile i swój młodzieńczy zapał. Prędko doszłam do przekonania, że dzieci są najwdzięczniejszymi czytelnikami, są szczere, ciągle szukają nowego, do wszystkiego się garną. Wykorzystałam ich dobre chęci i utworzyłam Kółko Miłośników Książki. Zorganizowałam cotygodniowe czytanie baśni, kącik młodzieżowy, gdzie mają zawsze aktualny plakacik, ciekawą wystawkę.

Przy robieniu statystyki miesięcznej spostrzegłam rażącą dysproporcję między ilością czytelników z poszczególnych grup wiekowych. Zastraszająco mały jest procent młodzieży. Zaczęłam szukać przyczyny i jeśli się nie mylę znalazłam ją. Wiele młodzieży czyta tylko lekturę i po skończeniu VII klasy przestaje czytać, rezygnuje z dalszej nauki. Zadajemy sobie pytanie skąd się biorą chuligani,a czyż nie są to właśnie ci chłopcy,którzy kończąc VII klasę rzucają książkę w kąt,nie mają co robić, włóczą się ulicami, uważają siebie za dorosłych.

Naszym obowiązkiem,obowiązkiem wszystkich bibliotekarzy jest właśnie pozyskanie czytelników z klas V, VI, VII i takie pokierowanie ich czytelnictwem, by nie kończyło się wraz z ukończeniem szkoły podstawowej. Nasi czytelnicy winni czuć głód książki, książka powinna być nie tylko "świątecznym ciastkiem z kremem, ale chlebem codziennym". Wyrobienie takiego nałogu czytania w dużej mierze zależy od umiejętności bibliotekarza, od jego pedagogicznego podejścia do czytelnika. Ja osobiście staram się poznać zainteresowania, oczytanie, poziom intelektualny każdego czytelnika, potem odpowiednio doradzam przeczytanie tych czy innych pozycji. Moim głównym więc celem w tym roku i na kilka następnych lat jest wyrobienie "nałogu" czytania wśród młodzieży.

Smutnym jest także fakt, że ludność mazurska, rodzima nie czyta prawie wcale polskich książek. Staram się wszelkimi sposobami przekonać Mazurów o wartości lektury. Zjednałam już sobie kilku czytelników i to tylko dzięki długim rozmowom i dzięki wierszom Kajki i Zientary-Malewskiej, które są niezawodną bronią w walce o czytelnika pochodzenia mazurskiego.

Trudna jest praca bibliotekarza,i ci którzy jej nie znają nie potrafią docenić. To prawda, że wiele nerwów można często stracić, ale nam nie wolno tego pokazać czytelnikowi. Moja zasada - "Uśmiechem zawojujesz świat" - więc i czytelników chyba też - prawda?

Uwaga: Tytuł artykułu pochodzi od redakcji.

Helena Giżyńska

Czytelnia w Nidzicy

Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Nidzicy należy do bibliotek, które pracowały w bardzo ciężkich warunkach lokalowych.Pod koniec 1956 roku,w ramach zacieśniania biur na rzecz pomieszczeń mieszkalnych, księgozbiór Biblioteki Powiatowej z polecenia miejscowych władz został przeniesiony do tymczasowego lokalu w budynku KP PZPR. Tam przeleżał spakowany w workach do 1958 r.,kiedy wykończono przeznaczone na bibliotekę pomieszczenie w Ratuszu.

Przez cały ten okres wypożyczalnia miejska znajdowała się w zniszczonym, brudnym lokalu na dworcu kolejowym. Toteż moment przeniesienia biblioteki do nowego budynku, na który tyle czekano, był dla jej personelu jak i dla czytelników faktem naprawdę doniosłym.

Znalazło się wreszcie także miejsce na czytelnię. Staraniem kierowniczki Biblioteki kol. K. Pyszkowskiej lokal został przyjemnie, gustownie urządzony.

W dniu 19.II.1958 r. nastąpiło uroczyste otwarcie Czytelni, w którym wzięli udział przedstawiciele miejscowych władz oraz znaczna część społeczeństwa, zwłaszcza młodzieży i nauczycieli. Cały, trzeba przyznać obszerny lokal, był zupełnie wypełniony.

Wśród wszystkich zebranych widać było głębokie zrozumienie dla potrzeby istnienia takiej placówki. Kierownik Biblioteki, celem zorientowania obecnych w możliwościach wykorzystania Czytelni, zwróciła uwagę na duży wybór czasopism, jakie są w niej do wykorzystania oraz na księgozbiór podręczny dobrze zaopatrzony w słowniki, encyklopedie, niektóre pozycje z krytyki literackiej itp.

Poinformowała również o planach zmierzających do szerszego rozwinięcia pracy z czytelnikiem, wymieniając spotkania literackie, wieczory bajek, które będą urządzane w Czytelni.

Dla zapoczątkowania tej pracy, po dokonaniu otwarcia, odbył się wieczór literacki na którym dr Gębik zapoznał obecnych z życiem i twórczością naszego poety ludowego - Michała Kajki.

Jak się okazało, starania wszystkich osób przyczyniających się do umożliwienia zajęcia nowego lokalu oraz personelu biblioteki wraz z Kierowniczką, nie żałującą trudu by Czytelnię odpowiednio przygotować i szeroko rozpropagować wśród społeczeństwa, dały pozytywne wyniki. Czytelnia w Nidzicy nie tylko przykuwa oczy estetyką wnętrza. Dużo więcej satysfakcji przynosi podsuwany z dumą przez kol. Wojciechowską (Kierowniczkę Czytelni) zeszyt, gdzie wpisują się osoby korzystające z Czytelni. Pod datą bowiem jednego dnia widzi się przeciętnie około 70 nazwisk. To chyba wystarczający dowód, że Czytelnia spełnia swą rolę.

III. MATERIAŁY BIBLIOGRAFICZNE

Uwaga: Zestawy bibliograficzne obejmują materiały na dane tematy posiadane przez WiMBP.

Antoni Narwoysz

Tadeusz Kościuszko
(12.II.1746-15.X.1817)

Bartoszewicz Kazimierz

Dzieje insurekcji kościuszkowskiej. Wiedeń (b.r.) Fr.Bonde.
Obszerne omówienie genezy i przebiegu powstania poczynając od I rozbioru Polski i kończąc na klęsce pod Maciejowicami.Dużo ciekawych ilustracji, reprodukcji portretów i fotokopii dokumentów.

Chołoniewski Antoni

Tadeusz Kościuszko. Wyd.3 przejrzane z życiorysem autora. Warszawa 1931 "Księgarnia Polska".
Obfitujący w szczegóły i popularnie ujęty życiorys bez uwzględniania tła społeczno-gospodarczego epoki i momentów politycznych.

Dembińska Marya Maria

Tadeusz Kościuszko.Wyd.2 Poznań 1918 "Księgarnia św.Wojciecha" z 22 rycinami.
Popularny życiorys przeznaczony dla młodzieży.Większej wartości zarówno pod względem rzeczowym jak i literackim nie posiada.

Gruszczyński Maciej

Bohater Racławic.Opowiadanie.Warszawa 1955 MON.Biblioteka Żołnierza Seria:Z minionych dni.T.29
Popularnie ujęte opowiadanie zawierające w formie zbeletryzowanej życiorys Bartosza Głowackiego od momentu wybuchu powstania do śmierci bohatera z pod Racławic.

Konopczyński Władysław

Od Sobieskiego do Kościuszki.Szkice.Drobiazgi.Fraszki historyczne. Warszawa (b.r.) Gebethner i Wolff.
Na s.16-27 podany fragment przemówienia wygłoszonego na obchodzie kościuszkowskim 14.X.1917 r. w Zakopanem, w którym autor omawia ideologię powstania,pomijając zupełnie jej problematykę społeczną.

Korzon Tadeusz

Dzieje wojen i wojskowości w Polsce.2 t. Lwów 1923 "Ossolineum"
Na s.187-215 podany jest przebieg działań wojennych podczas powstania. Na s.215-250 omawia autor taktykę i strategię stosowaną przez wojska konfederatów,królewskie i powstańców w okresie rozbiorów Polski.

Korzon Tadeusz

Wewnętrzne dzieje Polski za Stanisława Augusta (1764-1795) Kraków 1898 L.Zwoliński.

Obszerne omówienie powstania 1794 r. przede wszystkim od strony militarnej. Znajdujemy tu dokładny i szczegółowy spis organizacji wojskowej, powstania i działań wojennych, plany oblężenia Warszawy, mapy oraz tablice z wykazami jednostek wojskowych i ich liczebności. Pominięto natomiast dane dotyczące postaci samego Naczelnika, a także stosunki społeczno-polityczne.

Kukiel Marian

Zarys historii wojskowości w Polsce. Warszawa (b.r.) "Biblioteka Polska")
Na s.84-94 omówiony jest w skrócie przebieg działań wojennych w r. 1794 a więc: zaczepne działania powstańcze, organizacja sił zbrojnych, bitwa racławicka, warszawska i maciejowicka, a także taktyka i strategia Kościuszki. W tekście znajdują się plany omawianych bitew.

Limanowski Bolesław

Tadeusz Kościuszko. Życiosy. Warszawa (b.r.) J.Mortkiewicz
Popularnie naszkicowany życiorys zawiera w pierwszym rozdziale dzieje rodu Kościuszków.

Łukaszewicz Witold

Targowica i powstanie Kościuszkowskie. Ze studiów nad historią Polski XVIII wieku. Warszawa 1953 MON.
Książka zawiera krytyczny przegląd dotychczasowych opracowań dziejów powstania kościuszkowskiego. Ukazuje jego problematykę społeczno-gospodarczą i polityczną, pomija natomiast zupełnie stronę strategiczno-wojskową. W tekście - fotokopie nieopublikowanych dotąd dokumentów z okresu powstania.

Pisma Tadeusza Kościuszki

Wybrał, objaśnił i wstępem poprzedził Henryk Mościcki. Warszawa 1947 PZWS.
Książkę poprzedza szkic biograficzny pióra Henryka Mościckiego. Zbiór zawiera ciekawsze wypowiedzi Kościuszki w sprawach społeczno-politycznych jak: odezwy, uniwersały itp. Pominięte zostały pisma o charakterze ściśle wojskowym. W zbiorze znalazły miejsce również dokumenty i wspomnienia o Naczelniku z różnych okresów jego życia prywatnego i publicznego. Jest to dobre źródło do bliższego zapoznania się z sylwetką Kościuszki.

Pistor de (Generał)

Pamiętniki o rewolucji polskiej w r.1794. Warszawa 1906 "Biblioteka Dzieł Wyborowych.
Autor był generałem rosyjskim i kwatermistrzem w wojnie z 1794 roku. Jego pamiętnik dotyczy wypadków w pierwszej połowie powstania od wybuchu insurekcji w Krakowie do pierwszego okresu oblężenia Warszawy włącznie. Pamiętnik był złożony jako raport Katarzynie II-ej. Uwaga autora skupiona jest wyłącznie na działaniach wojskowych. Na powstanie patrzy oczywiście oczami sztabowca rosyjskiego, a walczący lud warszawski nazwy w swej książce "motłochem".

Próchnik Adam

Demokracja kościuszkowska. Z wstępem Bolesława Limanowskiego. W-wa 1947 "Wiedza".
W odróżnieniu od prac Korzona i Tokarza ukazujących stronę militarną powstania autor naświetla głównie politykę wewnętrzną insurekcji i jej wpływ na stosunki i ustrój społeczno-polityczny Rzplitej w przededniu jej upadku. Ujęcie popularne.

Rutkowski Jan

Uniwersał Połaniecki w świetle europejskich reform rolnych XVIII wieku. Kraków 1946 Gebethner i Wolff.
W znacznym skrócie autor odczytu analizuje znaczenie Uniwersału Połanieckiego na tle ówczesnych stosunków społeczno-gospodarczych w Polsce i w Europie Zachodniej. Omawia politykę rolną W.Rewolucji Francuskiej,Prus,Austrii oraz stosunki włościańskie w Polsce feudalnej i reformę Konstytucji 3 Maja.

Rawski Tadeusz

Sztuka dowódcza Tadeusza Kościuszki. Warszawa 1953 MON. (Komisja Wojskowo-historyczna Ministerstwa Obrony Narodowej. Seria popularno-naukowa).
Autor postawił sobie jako cel obalenie opinii wielu historyków o Kościuszce jako o marzycielu nie orientującym się w ówczesnym położeniu kraju i ogólnej sytuacji politycznej w Europie i wykazuje jego wielkie strategiczne talenty i zasługi. Do książki dołączone są plany ważniejszych bitew z okresu powstania.

Smoleński Władysław

Znaczenie Tadeusza Kościuszki w dziejach polskich. Z powodu setnej rocznicy śmierci Najwyższego Naczelnika siły zbrojnej narodowej. Warszawa 1917 Wydawnictwo Komitetu Kościuszkowskiego.
Broszura wydana przez Komitet Kościuszkowski w Warszawie z okazji setnej rocznicy śmierci Naczelnika. Ocenzurowana przez władze okupacyjne niemieckie. Szkic popularny.

Tokarz Wacław

Insurekcja Warszawska 17 i 18 kwietnia 1794 r. Wyd.2 Przedmowa Henryka Jabłońskiego. Warszawa 1950 "Książka i Wiedza".
Autor uważany jest za najlepszego znawcę dziejów powstania kościuszkowskiego.Daje w swej książce dokładny opis przebiegu walk kwietniowych w Warszawie podkreślając rolę ludu warszawskiego w powstaniu. Książka zawiera plan ówczesnej Warszawy i obszerne przypisy.

Jan Matejko
30.VI.1838-1.XI.1893

Bogucki Janusz

Matejko. Warszawa 1956 "Wiedza Powszechna" Wyd.2
Popularna a jednocześnie źródłowa monografia obejmująca życie i twórczość Matejki w świetle nowszych studiów i z podaniem doskonałych reprodukcji dzieł artysty.

Czerniewski L.

Jan Matejko - Nauczyciel Narodu. Warszawa 1931 "Księgarnia Polska"
Popularny szkic biograficzny z komentarzem do niektórych fragmentów z obrazów Matejki, których reprodukcje fotograficzne załączone są na końcu książki.

Jaworska Wł.

Stasow i Riepin o Matejce. Warszawa 1953 "Sztuka"
Autorka zebrała garść wspomnień i opinii o Matejce dwóch wielkich artystów malarzy rosyjskich w.XIX. Część ilustracyjna zawiera reprodukcję dzieł i fragmentów z obrazów Matejki.

Łepkowski E.

Obrazy olejne i akwarele Jana Matejki. Warszawa 1955 "Sztuka"
Ilustrowany katalog wystawy z Domu Matejki z krótkim rysem historycznym kamienicy - rodzinnego domu Matejki, w którym obecnie mieści się Muzeum jego imienia.

Polska,jej dzieje i kultura

Jana Matejki bitwa pod Grunwaldem. Warszawa 1953 PIW. Seria: "Klejnoty Sztuki Polskiej".
Książka zawiera analizę artystyczną obrazu pod tymże tytułem oraz reprodukcje całości i fragmentów dzieła.

Porębski Mieczysław

Kazanie Skargi. Warszawa 1953. PIW.
Książka zawiera analizę artystyczną obrazu pod tymże tytułem oraz reprodukcje całości i fragmentów dzieła.

Serafińska St.

Jan Matejko. Wspomnienia rodzinne. Kraków 1955
Obszerna praca, w której autorka, siostrzenica żony Matejki opisuje życie artysty jako malarza i jako człowieka, opierając się na własnych wspomnieniach i na korespondencji rodzinnej, której obszerne fragmenty przytycza. Książka zawiera genealogię rodziny Matejków, liczne przypisy i kalendarz życia i twórczości Matejki.

Starzyński J.

Jan Matejko. Warszawa 1953 "Sztuka"
Jest to tekst odczytu wygłoszonego przez autora w roku 1953 w Warszawie staraniem TWP. Podaje zwięzłą charakterystykę twórczości autora,

kalendarzyk ważniejszych dat z jego życia i prac i liczne fotografie-reprodukcje obrazów Matejki.

Tarnowski St.

Matejko.Kraków 1897 "Spółka Wydawnicza Polska"
Obszerne studium o Matejce zawiera analizę jego twórczości i komentarz do najbardziej znanych obrazów, a także objaśnienia do dwunastu szkiców "Z dziejów cywilizacji w Polsce" i do "Ubiorów w Polsce" oraz mowę wygłoszoną przez Tarnowskiego na pogrzebie Matejki w Krakowie. Praca ciekawa, ponieważ daje wyraz poglądom ówczesnych kół profesorskich i konserwatywnych w Krakowie na twórczość Matejki.

Walicki M.,Starzyński J.

Dzieje sztuki polskiej (w) Haman Ryszard: dzieje sztuki od epoki starochrześcijańskiej do czasów obecnych. Warszawa 1934. Rozdz. Malarstwo i Rzeźba w okresie romantyzmu.

Witkiewicz St.

Matejko. Warszawa 1950 KIW.

Witkiewicz St.

Matejko. Warszawa (1912) Gebethner i Wolff Wyd.2 popr.
Obszerna artystyczna monografia omawiająca twórczość Matejki na tle współczesnych mu kierunków w sztuce i prądów politycznych z podkreśleniem ich wpływu na twórczość Matejki. Książka bogato ilustrowana.

Wyka Kazimierz

Matejko i Słowacki. Warszawa 1950 PIW
Jest to próba ujęcia twórczości artysty na szerokim tle kulturalnym i społeczno-historycznym w powiązaniu z prądami politycznymi i kierunkami artystyczno-literackimi epoki. Tekst uzupełnia bogaty materiał ilustracyjny.

Antoni Narwoysz

Książki o Mickiewiczu
(Wyd.1956-1958)

1956r.

Adam Mickiewicz.W stulecie śmierci.Unesco.Warszawa 1956.PIW. s.260, tabl.13.
Polska wersja książki wydanej przez Unesco jako rezultat współpracy międzynarodowej historyków literatury. Jest to praca popularyzatorska traktująca o całokształcie życia i twórczości Mickiewicza.

Batowski Henryk

Legion Mickiewicza w kampanii włosko-austryjackiej 1848 roku. Warszawa 1956 MON s.229, map.3.
Monografia historyczna poświęcona w całości zagadnieniom wojskowym związanym z utworzeniem przez Mickiewicza Legionu. Książka zawiera szczegółową bibliografię legionu Mickiewicza opracowaną przez Alinę Szklarską.

Batowski Henryk

Mickiewicz jako badacz słowiańszczyzny. Wrocław 1956 "Ossolineum" s.110.
Autor przedstawia historię najważniejszych zainteresowań i kontaktów Mickiewicza z narodami słowiańskimi. Książka przyczynia się do pogłębienia charakterystyki Mickiewicza jako pisarza i polityka.

Batowski Henryk

Przyjaciele Słowianie. Szkice historyczne z życia Mickiewicza. Warszawa 1956 "Czytelnik" s.232.
Jest to 18 szkiców historycznych dotyczących spraw słowiańskich występujących w życiu i twórczości Mickiewicza. Pomimo aparatu naukowego książka dostępna jest dla szerszych kół czytelników.

Fiszman Samuel

Z problematyki pobytu Mickiewicza w Rosji. W-wa 1956. PIW.s.90
Autor wysuwa kilka tematów dotyczących tego okresu życia poety,wymagających jeszcze badań lub nowego naświetlenia. Książka przeznaczona dla badaczy i tych, którzy się poważniej interesują życiem i twórczością Mickiewicza.

Krzyżanowski Julian (i inni)

Mickiewicz. Siedem odczytów. Warszawa 1956 LSP s.182.
Cykl odczytów popularno-naukowych zorganizowany w Roku Mickiewiczowskim przez Literackie Towarzystwo im.Adama Mickiewicza i wygłoszony przez: J.Krzyżanowskiego, Zdz.Liberę, J.Przybosia, H.Wolpe i St.Żółkiewskiego.

1957 r.

Bojanowski Gustaw

Rękopis dla wnuków. Powieść o Mickiewiczu. Wyd. 2. Warszawa 1957 "Czytelnik" s. 272.
Wznowienie wydanej w roku 1955 powieści ujętej w formie pamiętnika spisywanego przez szlachcica Bojanowskiego. Zawiera okres pobytu poety w Wielkopolsce i próby przedostania się przez granicę na teren Królestwa objęty powstaniem oraz jego dwukrotny pobyt w Dreźnie. Książka przyczynia się do zbliżenia czytelnika do postaci Mickiewicza.

Dernałowicz Maria, Kostenicz Ksenia, Makowiecka Zofia

Kronika życia i twórczości Mickiewicza. Lata 1798-1824. Warszawa 1957 PIW. s. 549.
Jest to podstawowe dzieło dla studiów nad Mickiewiczem. Część pierwsza pod redakcją Stanisława Pigonia obejmuje życie poety do chwili jego wyjazdu do Rosji.

Kawyn Stefan

W kręgu kultu Mickiewicza. Szkice fenograficzne. Łódź 1957 "Ossolineum" s. 96, ilustr.
Jest to próba krytycznej analizy ocen twórczości poety dokonanych przez współczesnych mu i przez potomnych oraz zmian jakie w tych ocenach następowały i ich przyczyn.

Podhorska-Okołów Stefania

Podróże Mickiewicza. Warszawa 1957 "Iskry" s. 398, ilustr.
Autorka przedstawia postać Mickiewicza na szerokim tle obyczajowych miejscowości przezeń zamieszkiwanych lub zwiedzanych.
Praca napisana językiem łatwym, barwnym odpowiada zainteresowaniom szerokich kół czytelniczych.

Sinko Tadeusz

Mickiewicz i antyk. Wrocław 1957 "Ossolineum" s. 539.
Obszerne studium, w którym autor ukazuje wykształcenie klasyczne Mickiewicza i jego wpływ na całą twórczość poety, zawierającą tak wiele pierwiastków kultury antycznej.

Skwarczyńska Stefania

Mickiewiczowskie "powinowactwa z wyboru" Warszawa 1957 "Pax" s. 654
Praca ukazuje związki Mickiewicza z literaturą europejską. Książka zawiera bogaty materiał naukowy i szczegółową analizę ideowo-artystyczną twórczości Mickiewicza i dlatego nie jest lekturą łatwą. Zainteresuje przede wszystkim badaczy specjalistów.

Syga Teofil

Dzieje pierwszych wydań książek Mickiewicza. W-wa 1957 PIW
Książka napisana lekko i zajmująco zawiera wiele szczegółów anegdotycznych i opis wszystkich druków Mickiewicza wydanych za życia poety, a także wysokość honorariów autorskich oraz los książek Mickiewicza po upadku Powstania Listopadowego. Wydawnictwo uzupełniają obszerne przypisy oraz zestaw źródeł i opracowań.
Przedmowę napisał Stanisław Pigoń.

Syga Teofil

Woda z Niemna. Warszawa 1957 PIW s.238
Jedenaście opowiadań o Mickiewiczu albo związanych z Mickiewiczem. Tytuł swój książka zawdzięcza opowiadaniu o butelce wody zaczerpniętej z Niemna i przewiezionej dyliżansem pocztowym do Paryża jako dar dla poety.

1958 r.

Adama Mickiewicza wspomnienia i myśli. Z rozmów i przemówień zebrał i opracował St.Pigoń. Warszawa 1958 "Czytelnik s.633.
Obszerny zbiór cytat wybranych z utworów Mickiewicza. Materiał ten pozwala na bliższe zapoznanie się z sylwetką duchową poety.

Bojanowski Gustaw

Śladem wędrownika. W-wa 1958"Czytelnik" s.335.
Obrazki z życia i otoczenia Mickiewicza podczas jego podróży po Europie i pobytu w Rzymie i Paryżu.

Maciejewski Jarosław

Gdy gościł w Wielkopolsce. Adam Mickiewicz w Wielkim Księstwie Poznańskim. 1831-1832. Poznań 1958. Wyd.Poznańskie s.287, ilustr.
Książka zawiera szczegółowy opis monograficzny pobytu Mickiewicza w Wielkopolsce. Jest to jeszcze jeden przyczynek do poznania tego mniej dotąd znanego fragmentu z życia poety.

Tamara Wajsbrot

Wykaz książek o Warmii i Mazurach

znajdujących się w księgozbiorze Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie

1. Biernacki C. - Hołdy pruskie podług źródeł dziejowych. W-wa 1882 Gebethner i Wolff s.51

2. Boenigk J. - Minęły wieki, a myśmy ostali. Wspomnienia. W-wa 1957 Ludowa Spółdz. Wydawn. s.304

3. Bonk H. - Geschichte der Stadt Allenstein. Allenstein Buchhandlung Karl Danehl t.1-5

4. Braun H. - Alte und neue Bilder auns Masuren. Eine Geschichte der Stadt und Kreis Angerburg Rastenburg 1888 s.192.

5. Chojnacki Wł. - Sprawy Mazur i Warmii w korespondencji Wojciecha Kętrzyńskiego Wrocław 1952 Zakł.im.Ossolińskich.

6. Dylik J. - Geografia Ziem Odzyskanych w zarysie. W-wa 1946 "Książka" str.254

7. Gębik Wł. - Piosenki mazurskie. Kraków 1955 Wydawnictwo Muzyczne s.69

8. Goździkiewicz - Jezioro i niespodzianki. Powieść. W-wa 1954 Ludowa Spółdz. Wydawn. s.277

9. Grabowski A. - Podróż do Prus (1884) W-wa 1946 PZWS s.43

10. Grabowski J. - Mazury i Warmia. W-wa 1948 "Nasza Księgarnia" s.62

11. Grabowski Z. Jarmoc A. - Skorowidz nazw miejscowości województwa olsztyńskiego w brzmieniu nadanym przez Komisję Ustalania Nazw Miejscowości. W-wa 1951 Pol.Wyd.Gosp. s.287

12. Grabski Wł. - 200 miast wraca do Polski. Poznań 1947 Wydawnictwo Zachodnie.

13. Gryczowa-Kawecka A. - Zarys dziejów piśmiennictwa polskiego w Prusach Wschodnich. W-wa 1946 PZWS s.115

14. Januszko Z. - Województwo olsztyńskie. Zarys geografii gospodarczej. W-wa 1955 Wydawnictwo Naukowe s.109.

15. Kajka M. - Wybór wierszy.
W-wa 1954 Czytelnik s.135

16. - Kalendarze Mazur i Warmii na lata:
1954, 1955, 1956, 1957, 1958

17. - Kanał Elbląsko-Ostródzki.
W-wa 1950 "Kraj" s.7

18. Karczewski Z. - Rolnictwo na Pomorzu Wschodnim. Zarys obecnego stanu i potrzeby.
Gdańsk 1947 Instytut Bałtycki.

19. - Katalog wystawy sztuki ludowej Warmii i Mazur.
Olsztyn 1955 PWRN s.19.

20. Kochański W. - Poezja Warmii i Mazur
W-wa 1949 PZWS

21. Kowalski W. - Dolina wielkich jezior mazurskich. Przewodnik turystyczny.
W-wa 1954 "Sport i Turystyka" s.138

22. Kuran J.Czajkowski - Kajakiem po Mazurach i Warmii.
W-wa 1952 "Kraj s.151

23. Kuran J. - Kajakiem z jezior augustowskich i mazurskich do Warszawy.
W-wa 1955 "Sport i Turystyka" s.147

24. Kwas F. - Wspomnienia z mego życia.
Olsztyn 1957 Wyd."Pojezierze" s.38

25. Kwiatkowski R. - Olsztyn
W-wa 1951 "Kraj s.32

26. Leśnodorski B. - Dominium warmińskie (1243-1569)
Poznań 1949 Instytut Zachodni s.128

27. Leyding-Mielecki G.- Słownik nazw miejscowego okręgu mazurskiego.
Olsztyn 1947 Instytut Mazurski s.215.

28. Ligocki E. - Gwiazdy nad Warmią. Dziesięć opowieści o Koperniku.
W-wa 1956 "Nasza Księgarnia"

29. Lietz Z. - Pamiątki polskości 1919-1939. Przewodnik po wystawie Muzeum Mazurskiego w Olsztynie.
Olsztyn 1957 "Pojezierze" s.34

30. Lietz Z. - Plebiscyt na Powiślu,Warmii i Mazurach w 1920r.
W-wa 1958 Ludowa Spółdzielnia Wydaw. s.257

31. Małłek K.Jarecki A. - Jest dąb nad Mukrem.
W-wa 1956 "Książka i Wiedza" s.237

32. Małłek K.Kant A. - Mazurski śpiewnik regionalny.
Olsztyn 1947 Instytut Mazurski

33. Małłek K. - Płon,czyli dożynki na Mazurach.
Olsztyn 1946 Instytut Mazurski s.22

34. Miądzyński J.Martyna - Mikołaj Kopernik 1473-1543. Przewodnik po wystawie objazdowej.
W-wa 1950 s.45

35. Mieczyński T. - Gleby i wytwórczość byłych Prus Wschodnich
Gdańsk 1946 Instytut Bałtycki s.60

36. - Krzysztof Celestiusz Mrongowiusz 1764-
Księga pamiątkowa pod red.Wł.Pniewskiego
Gdańsk 1933 Tow.Przyj.Nauk.

37. Mamuszka Fr. - Frombork - gród Kopernika.
W-wa 1954 "Sport i Turystyka" s.51

38. Mazurkiewicz K. - Pasłęka uwodzi bobry.
W-wa 1954 "Nasza Księgarnia" s.22

39. Newerly I. - Archipelag ludzi odzyskanych.
W-wa 1952 "Czytelnik" s.346

40. - Feliks Nowowiejski z Barczewa na Warmii
Olsztyn 1957 PWRN Wydz.Kult. s.19

41. - Odbudowa Ziem Odzyskanych 1945-1955.Praca zbiorowa pod red.K.Piwarskiego, St.Zajchowskiej,
Poznań 1957 Instytut Zachodni s.491

42, - Opis ziem zamieszkanych przez Polaków pod względem geograficznym,etnograficznym, historycznym,artystycznym,przemysłowym, handlowym i statystycznym.Tom I - Ziemie Polskie w Prusach.
W-wa 1904 Nakładem Gazety Polskiej.

43. Oracki T. - Poezja Ludowa Warmii i Mazur. Antologia.
W-wa 1957 "Pax" s.335

44. Orłowicz M. - Pojezierze warmińsko-mazurskie.Przewodnik krajoznawczy.
W-wa 1952 "Kraj" s.154

45. Paukszta E. - Srebrna ławica.
W-wa 1953 PIW s.311

46. Paukszta E. - Trud ziemi nowej.
W-wa 1947 "Czytelnik"

47. Paukszta E. - Zatoka żarłocznego szczupaka.
W-wa 1957 "Iskry"

48. Paukszta E. - Znaki ogniste.
W-wa Ludowa Spółdz.Wydawn. s.441

49. Piechocki W. - Ostródzko-elbląski szlak wodny.
W-wa 1955 "Sport i Turystyka" s.82

50. Piechocki W. - Turystyka i krajoznawstwo w"krainie tysiąca jezior"
Olsztyn 1956 Komitet Turystyki s.29

51. - Pieśni ludowe Warmii i Mazur.
Olsztyn 1953 PWRN Wydz.Kultury s.151

52. - Plan Olsztyna. Informacja.
Olsztyn 1957

53. - Poezje Warmii i Mazur (M.Zientara-Malewska, M.Lengowski, T.Ruczyński, A.Śliwa).
W-wa 1953 "Pax" s.194

54. Polkowski I. - Żywot M.Kopernika
Gniezno 1873 s.356

55. Pollakówna M. - Osadnictwo na Warmii w okresie krzyżackim
Poznań 1953 Instytut Zachodni s.186

56. - Polska w krajobrazie i zabytkach.
W-wa 1930.

57. Puchalski Wł. - Wyspa kormoranów.
W-wa 1954 "Nasza Księgarnia" s.180

58. Puchalski Wł. - Bezkrwawe łowy.
W-wa 1951 "Nasza Księgarnia" s.125

59. Putrament J. - Wakacje.
W-wa 1956 "Czytelnik" s.688

60. Rajewski Z.A. - Ziemie Zachodnie w świetle wykopalisk
W-wa 1947 PZWS s.67

61. Rospond I. - Druki mazurskie XVI wieku.
Olsztyn 1948 Instytut Mazurski s.126

62. - Rozwój gospodarczy województwa olsztyńskiego w ciągu 8-lecia.
Olsztyn Woj.Kom.Wyb.Frontu Nar. 1952 s.22

63. Rymkiewicz A. - Krajobrazy i ludzie.
W-wa 1956 "Czytelnik" s.67

64. Serwański A. - Syn odzyskanej ziemi.
W-wa 1955 "Pax" s.213

65. Skurpski H. - Sztuka Ludowa Warmii i Mazur.
Olsztyn 1948 Min.Kult.i Szt. s.31

66. Sobieski M. - Pieśni ludowe Warmii i Mazur
Kraków 1955 s.235

67. Sobociński - Na gruzach Smętka.
W-wa 1947 B.Kądziela s.247

68. Srokowski St. - Miasta i ludzie Prus Wschodnich.
W-wa 1946 PZWS s.83

69. Srokowski St. - Prusy Wschodnie (Mazury,Warmia,Powiśle)
W-wa 1947 PZWS s.43

70. Srokowski St. - Prusy Wschodnie. Studium geograficzne, gospodarcze i społeczne.
Bydgoszcz 1945 Instytut Bałtycki.

71. Stępowski T. - Daleka droga. Opowiadania.
W-wa 1958 "Pax" s.363

72. Sukertowa-Biedrawina E- Bojownicy o wolność i polskość Mazur i Warmii na przestrzeni siedmiu wieków.
Olsztyn - Stacja Naukowa Inst.Zach.cz.1 str.64

73. Sukertowa-Biedrawina - Bojownicy mazurscy.
Olsztyn 1946 Instytut Mazurski.

74. Sukertowa-Biedrawina - Mazurskie dole i niedole.
W-wa 1947 PZWS

75. Sukertowa-Biedrawina - Polskość Mazurów i Warmiaków.
Olsztyn 1946 Instytut Mazurski.

76. Sukertowa-Biedrawina i Grygier T. - Walka o społeczne i narodowe wyzwolenie ludności Mazur i Warmii (przewodnik po wystawie).
Olsztyn 1956 PWRN Wydz.Kultury s.170

77. Wakar A. - Wojciech Kętrzyński - wielki syn ziemi mazurskiej.
Olsztyn 1956 PWRN.Woj.Komitet Frontu Nar. s.47

78. Wakar A. - Krzysztof Celestyn Mrongowiusz.
Olsztyn 1956.

78. Wakar A. - O polskość Mazur i Warmii w dawnych wiekach. W-wa 1958 "Wiedza Powszechna" s.53

79. Wakar A. - Sto lat z walki o szkołę polską na Mazurach i Warmii. W-wa 1955 PZWS s.56

80. Wakar A. - Sześć wieków Olsztyna. Olsztyn 1956 PWRN s.84

81. - Warmia i Mazury. Pomorze Mazowieckie. W-wa 1952 "Kraj" s.94

82. - Warmia i Mazury. Praca zbiorowa pod red. S.Zajchowskiej, Marii Kiełczewskiej-Zalewskiej 2 tomy. Poznań 1953 Instytut Zachodni s.407

83. Warneńska M. - Listy mazurskie. W-wa 1956 "Nasza Księgarnia" s.79

84. Wasiutyński J. - Kopernik - twórca nowego nieba. W-wa 1938 Wyd.J.Przeworskiego s.665.

85. Wdowiński Z. - Wśród puszcz i jezior. W-wa 1955 "Sport i Turystyka" s.166

86. - Wczasowiska w Polsce Ludowej. W-wa 1952.

87. - Wielkie jeziora mazurskie. W-wa 1950 "Kraj" s.7

88. Zdzitowiecki J.- Stanowisko junkrów w publicznym życiu Prus. W-wa 1948 PZWS s.20

89. - Ziemia serdecznie znajoma. W-wa 1954, "Czytelnik" s.470

90. Zientara-Malewska M. - Legendy dwóch rzek. W-wa 1955 "Pax" s.208

91. Zientara-Malewska M. - Rośnie do słońca. W-wa 1954 "Pax" s.246

92. Żagielski St. - Wyspa codziennej przygody. W-wa 1956 "Iskry" s.137

93. Nieroda J. - Miasta Pomorza Wschodniego. Bydgoszcz 1947 Instytut Bałtycki s.39.

94. - Pejzaż Warmii i Mazur w twórczości plastyków olsztyńskich. Wstęp Wł.Ogrodziński. Olsztyn 1958 "Pojezierze".

95. Sulima St. - Warmiński "Tatko z Gietrzwałdu" Olsztyn 1958 "Pojezierze".

Antoni Narwoysz

Jędrzej Śniadecki

1768-1838

W maju b.r. minęło 120 lat od śmierci, a w listopadzie tegoż roku mija 190 lat - od urodzenia Jędrzeja Śniadeckiego, znakomitego uczonego chemika, biologa, lekarza i publicysty, jednego z najwybitniejszych przedstawicieli Oświecenia w Polsce.

Urodzony dnia 11 maja 1768 roku w folwarku swych rodziców pod Żninem w Wielkopolsce był najmłodszym z trojga braci, z których najstarszy Jan był astronomem, matematykiem i rektorem Uniwersytetu Wileńskiego. Jędrzej początkowo pobierał nauki w szkole klasztornej w Trzemesznie. Wcześnie osierocony pozostawał pod opieką braci. Jan, który po powrocie z zagranicy objął katedrę matematyki w Krakowie ściągnął do siebie i umieścił Jędrzeja w świeżo zorganizowanym, słynnym gimnazjum Nowodworskiego. Szkołę tę ukończył w roku 1787 z wysokim odznaczeniem otrzymując z rąk króla Stanisława Augusta złoty medal z napisem "Diligentiae" (pilności). W tymże roku Jędrzej zostaje studentem Akademii Krakowskiej zwanej wówczas Szkołą Główną Koronną.

Studia w Krakowie nie mogły całkowicie zaspokoić żądzy wiedzy przyszłego uczonego i korzystając z pomocy finansowej brata wyjeżdża w roku 1791 do Pawii będącej wówczas jednym z większych ośrodków życia umysłowego. Na tamtejszym uniwersytecie zyskuje też w roku 1793 doktora medycyny i filozofii.

Ulegając namowom brata Jana, który widział w nim przyszłego chirurga i chemika, przenosi się do Edynburga (Szkocja) znanego w końcu VIII w. ośrodka nauk lekarskich. Po trzech latach studiów Jędrzej wraca do kraju i obejmuje stanowisko lekarza na jednym z dworów magnackich na Wołyniu. Licząc się z koniecznością pozostania przy praktyce lekarskiej marzy jednak o karierze naukowej. W końcu nie bez pomocy i starań brata uzyskuje nominację na profesora chemii w zreformowanej w tym czasie Szkole Głównej Wielkiego Księstwa Litewskiego, czyli dawnej Akademii Wileńskiej. Uczelnia ta, za rektora Poczubuta a potem Jana Śniadeckiego, wkracza w okres swego rozkwitu. Przyjazd do Wilna młodego uczonego poprzedzonego sławą powodzenia poza granicami kraju był swego rodzaju sensacją dla społeczeństwa wileńskiego, które blisko i serdecznie interesowało się życiem i losami swego uniwersytetu i jego profesorami i młodzieżą. Sensacja była tym większa, że nowy profesor wbrew panującemu wówczas zwyczajowi rozpoczął swe wykłady w języku polskim, a nie łacińskim. Posiadał on też niezwykły dar słowa i umiejętność jasnego, przejrzystego wykładu, toteż prelekcje jego ściągały tłumy studentów i publiczności. Niezależnie od pracy naukowej i wykładów nie zaniechał Śniadecki praktyki lekarskiej, która pozwoliła mu na zebranie pewnej kwoty pieniędzy i nabycia w pobliżu Wilna majątku Bołtupie. Kłopoty związane z tą nową rolą właściciela ziemskiego dadzą mu się jeszcze nieraz we znaki odciągając go nawet od zajęć naukowych. Wkrótce po objęciu katedry przystępuje Śniadecki do tworzenia nowoczesnego, jak na owe czasy, laboratorium chemicznego, w którym zgromadził szereg cennych, sprowadzonych z zagranicy przyrządów i preparatów chemicznych. W roku 1804 ukazuje się drukiem w Warszawie jako owoc jego długoletniej pracy podręcznik pt."Jędrzeja Śniadeckiego doktora medycyny teoria jestestw organicznych", który stał się podwaliną jego sławy. W roku 1806 powstaje w Wilnie Towarzystwo Lekarskie, którego

jednym ze współzałożycieli i pierwszym prezesem jest Śniadecki. Jest on również współzałożycielem razem ze znanymi profesorami Grodkiem i Jundziłłem "Dziennika Wileńskiego", pierwszego pisma polskiego, które podjęło zadanie popularyzacji nauk wśród szerokich warstw społeczeństwa.

Nadszedł rok 1806, wraz z nim wojna Napoleona z Rosją i Prusami, którą Wilno również odczuło. Szpitale zapełniły się rannymi, w mieście wybuchła epidemia. Jędrzej Śniadecki, wraz z innymi lekarzami dogląda chorych i sam pada ofiarą zarazy. Dzięki opiece brata, wówczas rektora, i pomocy kolegów-lekarzy powraca do zdrowia i do swoich zajęć uniwersyteckich.

Ale nowa wojna w roku 1812 odrywa znów Śniadeckiego od warsztatu pracy. 28 czerwca przednie straże Wielkiej Armii wkraczają do Wilna, a za nimi przybywa Napoleon. Podczas uroczystej audiencji profesorów Uniwersytetu zapytany przez cesarza jaką chemię wykłada w Wilnie odpowiada Śniadecki: "Tę samą, która wykładana jest w Paryżu".

Po klęsce Napoleona nastaje dla kraju okres dobrobytu, a dla Uniwersytetu Wileńskiego okres świetności związany z nazwiskami obu braci Śniadeckich. I chociaż Jędrzej skłopotany interesami majątkowymi nie okazuje już tak wielkiego rozmachu w dziedzinie pracy naukowej, jak jego brat, to jednak ogłasza szereg rozpraw oraz artykułów w słynnych "Wiadomościach brukowych"-organie ówczesnej postępowej inteligencji wileńskiej zgrupowanej w "Towarzystwie Szubrawców", którego zostaje prezesem. Praca publicystyczna nie przeszkadza mu gorliwie spełniać obowiązki profesora i wpływ jego na uczniów, wśród których widnieją znane nam dobrze nazwiska Jeżowskiego, Zana, Domeyki, a przede wszystkim Mickiewicza, jest ogromny.

Pogarszający się wciąż stan zdrowia oraz psujące się wobec narastającej fali reakcji, stosunki na Uniwersytecie, skłaniają Jędrzeja Śniadeckiego do przejścia na emeryturę w roku 1822 i pozostania przy praktyce lekarskiej.

W roku 1832 Uniwersytet Wileński zostaje zamknięty, a Wydział Lekarski zamieniony na Akademię Medyko-Chirurgiczną. Autorytet Śniadeckiego był jednak tak wielki, że chociaż miał opinię politycznie "nieprawomyślnego" zostaje mianowany zastępcą prezydenta Akademii.

Jeden z uczniów Śniadeckiego tak opisuje postać Jędrzeja w roku 1837: "Wzrost mniej niż mierny, tusza dobra, zaokrąglona, łysy, siwy, twarz inteligentna, pełna wyrazu, ruchy wolne, poważne, wymowa płynna, ozdobna, porywająca, ale umiarkowanie wolna. Na godziny i minuty był punktualny. Nosił frak szaraczkowy, białą kamizelkę i koszulę z krezą wykładaną naprząd i karbowaną. Przy wykładzie mimo natłoku ... cisza była nieprzerwana, a każdy wyraz mistrza okrągło i dobitnie wymówiony brzmiał i zatrzymywał się w młodych umysłach, którzy szczycili się, że byli uczniami Śniadeckiego.
Zmarł 11 maja 1838 roku w Wilnie.

Opracowano na podstawie

1. Jędrzej Śniadecki: Wybór pism naukowych i publicystycznych. Opr. i komentarzem opatrzył B. Skarżyński. Warszawa 1952 PWN (Życios s. 9-55).

IV. KRONIKA BIBLIOTEK. KOMUNIKATY.

Jan Wróblewski

Zasłużeni bibliotekarze

W ostatnim okresie opuściło nasze szeregi, odchodząc na dobrze zapracowany odpoczynek, 4 zasłużonych bibliotekarzy. Są to koledzy:

Halina Bartkowska

Kierowniczka Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Biskupcu Reszelskim. W bibliotekarstwie pracowała od roku 1947 (przeszła z nauczycielstwa) i zasłynęła jako dobry bibliotekarz organizator i świetny wychowawca młodych kadr. Dwunastoletni okres jej niezmordowanej i ofiarnej pracy zapisał się trwale nie tylko w rozwoju bibliotek powiatu reszelskiego, ale i całego województwa. T.zw."szkoła Bartkowskiej" wydała sporo "absolwentów", którym obok wiadomości fachowych p.Halina - poprzez oddziaływanie własnym przykładem - potrafiła zaszczepić głębokie umiłowanie zawodu bibliotekarskie.

Wiele pracy włożyła Kol.Bartkowska w organizację i rozbudowę sieci bibliotecznej w powiecie, w propagandę czytelnictwa i uporządkowanie księgozbiorów. Dzięki jej ofiarnej pracy powiat reszelski w upowszechnieniu czytelnictwa zajmował zawsze czołowe miejsce w województwie. Mimo poważnego zagrożenia zdrowia nigdy nie szczędziła sił, a kiedy musiała z powodu choroby na pewien czas opuścić bibliotekę, jeszcze ze szpitalnego łóżka kierowała jej pracą dając wskazówki pozostałym pracownikom.

W sprawach bibliotekarskich Kol.Bartkowska zawsze cieszyła się wielkim autorytetem, lubiana przez kolegów i szanowana przez nadrzędne władze. Władze resortowe częstokroć zasięgały jej rady. W roku 1956 była przewodniczącą Wojewódzkiej Komisji Współzawodnictwa Bibliotek. W roku 1953 za swą ofiarną pracę została odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi.

Franciszek Bukowski

Kierownik Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Nowym-Mieście Lubawskim, najstarszy (zarówno wiekiem jak i stażem pracy) bibliotekarz terenowy w województwie olsztyńskim.

W roku 1945 władze oświatowe powiatu nowomiejskiego doceniając jego wieloletnie doświadczenie w zawodzie nauczycielskim (43 lata pracy),głęboką znajomość terenu i zdolności organizacyjne skierowały go do pracy w bibliotekarstwie i powierzyły mu organizację bibliotek publicznych w powiecie.Od tego czasu pracując na stanowisku kierownika Biblioteki Powiatowej Kol.Bukowski nie zawiódł pokładanych w nim nadziei. Jeżeli dziś powiat nowomiejski może poszczycić się sukcesami na odcinku upowszechnienia czytelnictwa (rozbudowa sieci bibliotecznej, czołowe miejsca w konkursach czytelniczych,duża poczytność książek rolniczych),to wielka jest w tym zasługa Kol.Bukowskiego.

Mimo trudności komunikacyjnych i poważnego wieku potrafił zawsze dotrzeć (częstokroć "per pedes apostolorum") do placówek terenowych wspierając je pomocą fachową i radą. Wiele też pracy włożył w szkolenie bibliotekarzy swego powiatu.

Za ofiarną pracę Kol.Bukowski był kilkakrotnie nagradzany oraz odznaczony Medalem Dziesięciolecia. W roku bieżącym opuszczając szeregi bibliotekarskie został udekorowany Złotym Krzyżem Zasługi.

Zygmunt Lewartowicz

Przeszedł do pracy w bibliotekarstwie w roku 1954 z aparatu rad narodowych. Był przewodniczącym Miejskiej Rady Narodowej w Łomży, w roku 1946, a następnie pracował jako referent w Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Giżycku. Brał czynny udział w życiu społecznym i za pracę społeczną został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi.

Dla spraw bibliotekarskich Kol.Lewartowski wykazał wiele serca. Żywo interesował się i brał udział w trwającym w latach 1955/56 współzawodnictwie bibliotek. (Nie będąc pracownikiem terenowym wyjeżdżał w teren w celu pomocy dla bibliotek gromadzkich. Kol.Lewartowski pracował początkowo jako kierownik Biblioteki Miejskiej w Giżycku i następnie w wyniku fuzji jej z Biblioteką Powiatową w połączonej instytucji.

Kazimiera Niementowska

Kierowniczka Biblioteki Miejskiej w Prabutach (pow.Iława). Zaczęła pracować w bibliotekarstwie w roku 1948 (poprzednio pracowała jako nauczycielka). W czasie swej dziesięcioletniej pracy na stanowisku kierownika Kol.Niementowska wiele pracy włożyła w rozbudowę Biblioteki Miejskiej w Prabutach. Borykając się z trudnościami lokalowymi (biblioteka uzyskała rekordową ilość przymusowych przenosi w województwie), nie żałowała nigdy trudu i sił, aby jej biblioteka funkcjonowała jak najlepiej, aby czytelnicy byli jak najlepiej obsłużeni. I to zawsze Kol.Niementowskiej udawało się. Pracowała sumiennie i ofiarnie na powierzonym stanowisku ku zadowoleniu swoich czytelników i władz nadrzędnych.

x x x

Jesteśmy przekonani, że wyżej wymienieni koledzy nie przerwą kontaktu ze swoimi warsztatami pracy i ich następcy będą mogli wiele skorzystać z ich porad i doświadczeń.

BIBLIOTEKARZE TERENOWI

nagrodzeni w dniu 22 lipca br.

W dniu 22 lipca br. nagrodzeni zostali przez Wydział Kultury Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej następujący bibliotekarze terenowi wyróżniający się dobrymi wynikami w pracy:

- Elżbieta Józefowicz - Instruktor Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Działdowie - 450 zł.

- Kazimierz Konieczny - Kierownik Gromadzkiej Biblioteki Publicznej w Wygodzie, pow. Ostróda - 400 zł.

- Anna Perczyk - Instruktor Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Ostródzie - 450 zł.

- Kornelia Pyszkowska - Kierownik Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Nidzicy - 500 zł.

- Irena Paul - Kierownik Gromadzkiej Biblioteki Publicznej w Posadzu, pow. Węgorzewo - 400 zł.

- Wando Świokło - Kierownik Wypożyczalni Miejskiej Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Węgorzewie - 450 zł.

Wszystkim nagrodzonym Redakcja, w imieniu wszystkich pracowników Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie, składa serdeczne gratulacje.

Jan Wróblewski

J u b i l a t k a

Z każdym rokiem przybywa nam bibliotekarzy "dziesięciolatków". I tak np.w roku bieżącym święci swój jubileusz Kol.Zofia Zymler.

Zaczęła ona pracować w roku 1948 w Bibliotece Powiatowej w Morągu jako szeregowa bibliotekarka, jednak już po dziesięciu miesiącach awansowała na stanowisko kierownika. Dzięki jej ofiarnej pracy powiat Mrąg wybił się na jedno z pierwszych miejsc w województwie w upowszechnieniu czytelnictwa.

Szczególnie zasłynęła "Zymlerowa" we współzawodnictwie bibliotek w latach 1955/56,kiedy to zorganizowana przez nią ekipa bibliotekarzy zwana "moląską brygadą" biła rekordy w opracowaniu księgozbioru wyjeżdżając do bibliotek gromadzkich swego powiatu, a nawet w ramach "pomocy sąsiedzkiej" do powiatu pasłęckiego.

Poza wyczynami we współzawodnictwie Kol.Zofia Zymler znana jest jako dobry organizator, świetny "budżetowiec" (powiat morąski najlepiej wykonuje corocznie swoje budżety) i dobry fachowiec-technik (praca techniczna w powiecie postawiona jest na wysokim poziomie).

Wielki nacisk kładzie Kol.Zymler na pracę masową z czytelnikiem (spotkania autorskie, wieczory literackie, zgaduj-zgadule, konkursy). Wynikiem tego jest wysoki procent czytelników w powiecie.

Korzystając z okazji życzymy naszej Drogiej Jubilatce jeszcze większych sukcesów w pracy i jeszcze większego uznania, szczególnie od t.zw. władz terenowych.

Jan Burakowski

Errare humanum est ...

Badania zakupu i poczytności księgozbioru w wypożyczalniach miejskich (napiszemy o nich obszernie w następnym numerze "Informatora"), poza innymi wynikami, zapoznały dokładnie instruktorów WiMBP z pracą działów gromadzenia i udostępnienia księgozbioru bibliotek powiatowych, no i oczywiście z wynikami tej pracy. Między innymi także z pomyłkami i błędami.

A więc: często książkę klasyfikuje się bez dostatecznego poznania jej treści. Efekty ?- Smutne: "Niobe" Gałczyńskiego znalazła się w dziale 75, "W oparach absurdu" Słonimskiego i Tuwima w 07, "Mitologia i realizm" Kotta w 2 (groza!).

Wyliczenie wszystkich małych byczków i wielkich byków w klasyfikacji zajęłoby conajmniej pół "Informatora".

Poważne braki zauważono także w katalogach. Brak kart katalogowych, gdy książka, o którą chodzi, znajduje się na półce, niepełne opisy, błędne hasła (imię czy nazwisko?), brak kart odsyłaczowych, bałagan na półkach, to fakty wprawdzie nie powszechne, ale spotykane niestety zbyt często. Wołamy gromko: kierownicy działów gromadzenia i pracownicy wypożyczalni! poprawcie się! nie sugerujcie się tylko tytułem przy klasyfikacji, kontrolujcie katalogi. Poprawcie się, bo zatwardziałych grzeszników będziemy umieszczać na czarnej liście w "Informatorze"!

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie DŻS

Akc. 52/12/12